

VONČEK

LISTOV PODOBAMI
ZA SLOVENSKO
MLADINO

Štev.
5.

Leto
VIII.

VSEBINA:

1. Ciganček. E. Gangl. Pesem
2. Zakaj ljudje Kranjci po svetu za denarjem? Kompoljski. Povest
3. Prevara. Borisov. Pesem
4. Beraška vas. Podoba
5. Minka in raflec. E. Gangl. Pesem s podobo
6. Podlesna veterinica. Avguština Šabec. Poučni spis
7. Zgode in nezgode. Iv. Kiferle. Povest
8. Zdravilo. Ivo Traut. Povest s podobo
9. Smernica. Avguština Šabec. Poučni spis
10. Prva piščalka. Podoba
11. Čie in Kraševac. Ivo Traut. Povest
12. Pouk in zabava.
Zastavica v podobah. Fr. Rajec. — Prva veselica. Ivan Kramar. — Kupčija z muhami. — Pike — znanilke dežja. — Največja zastava. — Anallabeni. — V lohi. Iv. Kiferle. Uglasbena pesem. — Rešitev. — Kriček gospod Urupoljskega

Listnica uredništva.

Bogdan Vened: Spisov, ki ste nam jih poslali, je mnogo. Toda — žal — da jih ne moremo porabiti, ker še niso zreli za tisk. Če nam še kaj pošljete, pišite vsako stvar na poseben list in samo na eno stran — **L. E.** Podobno smo prejeli, a za to številko prepozno. Porabimo torej pomeje. — **Neznan:** Našemu listu prijaajo najbolj enostavne uglasbene pesemce vsakega značaja. — **Milorad:** Ne moremo porabiti. Le poslušajte!

Ljubi bratec, kaj bo to!
Za uho te prime —
in potem samo, samo
joka, nič ne zine!

Hudo je to že sedaj, ko beremo samo pesem. Kaj bi šele bilo, da se res zgodi! — **Ugankarjem:** Kar je porabnega — pride! S samo skiciranimi rebusi nam ni dosti pomagano, ker bi jih morali dajati prerisavati, da bi bilo mogoče naročiti klišee.

„Zvonček“ izhaja 1. dne vsakega meseca ter stane vse leto 3 K, pol leta 2 K 50 h, četrt leta 1 K 25 h.

Izdajatelj, upravnik in odgovoren urednik: Luka Jelenc, učitelj v Ljubljani, Rimska cesta 31, 7.

Rokopise je pošiljati na naslov: Engelbert Gangl v Idriji.

Štev. 5.

V Ljubljani, 1. velikega travna 1907.

Leto VIII.

Ciganček.

Po cesti so mimò vasi
nekoč prišli cigani,
vsi bili so umazani,
od solnca vsi ožgani.

Imeli gosli so s seboj,
presladko so igrali,
da z njimi smo se jokali
in z njimi se smejali.

Ko mi zvečer smo legli spat,
cigane noč je vzela;
ej, kdo ve, kam odvedla jih
je dolga cesta bela!

Odpahne vrata сосед Blaž,
ob zori v dvor prizdeha.
Na slami tam, čuj, jok droban —
sam Bog nas čuvaj greha!

Tu stopi k slami сосед Blaž,
oči si spet pomane:
ciganček ležal je pred njim,
spomin, glej, na cigane!

In z glavo zmaje сосед Blaž,
stori se možu milo:
„Pustili so črvička tu,
preveč jim ga je bilo.“

Bil brez otrok je сосед Blaž,
zato brž sklene v sebi:
„Pa bodi moj, ciganček ti,
a jaz bom oče tebi.“

In Blaž lepo je zanj skrbel,
še oče ne bi bolje,
ciganček pa ni nikdar bil
vesele, dobre volje.

In ko je govoriti znal,
si gosli je izprosil
in kot svetinjo vedno jih
s seboj je zvesto nosil.

In godel je tako sladkó,
kdo li še znal takó je?
Tako srce le hrepeni,
kadär mu prav hudó je!

In godel je in hrepenel
in Blaža je ostavil,
za njimi je, ki so odšli,
v svet daljni se odpravil.

E. Gangl.

Zakaj hodijo Kranjci po svetu za denarjem?

Spisal *Kompoljski*.

asih ni bila tako huda za denar kakor je dandanes. Potrebovalo se ga je manj, in denar je imel tek, je nekaj zalegel, kakor pravimo. In kadar ga ni bilo, se ga je pa kaj lahko dobilo. Malo poguma je bilo treba, in denarja je bilo kakor pečká, kadar stiskamo sadje. — V čudapolnih kresnih nočeh so zakladi cveteli po njivah, po gozdih in križpotih. Samo izkopati jih je bilo treba varno in oprezno, kakor so to znali naši pradedi, kakor nam pripovedujejo v dolgih zimskih večerih dedki na toplem zapečku. Kdor ni imel sreče, da bi videl, kako cvete zaklad, je še vedno lahko poklical hudobo o polnoči na križpotje. Šel je v ris, in če se je prav vedel, se je vrnil domov obložen z denarjem.

Marsikomu so pomagali hudomušni škrteljci v zelenih jopičih z rdečimi čepicami na glavi.

In tako se je živelo lahko in udobno, ne pa kakor zdaj, ko se moramo pehati za vsak »božjak«; vsak vinar si prislužiti v trudu in znoju. In če ga dobimo v roke, se nam hitro izmuzne, ker »denar ima polzek rep«, kakor pravi pregovor. Zakladi ne cveto več ob kresnih, pa tudi ne ob drugih nočeh. Pa četudi bi cveteli, bi jih mi ne mogli dvigniti, ker ne vemo več tistih čudotvornih besedi; nikakor bi ne znali poklicati hudobe, četudi bi šli v ris. Naši pradedi, ki so znali vse te čarovnije, so umrli in odnesli svojo modrost s seboj. Navihani škrteljci so popolnoma izginili s sveta. Svet je hudoben in jih je pregnal. Tako smo ostali sami, brez pomoči raznih duhov; kar si služimo, to imamo. Nihče nam ne da ničesar zastonj.

Približno tak-le uvod je napravil oni večer črevljar Robek, ko je sedel pri Lampretu na trinogu in krpal obuvalo.

Pogovor je bil nanesel na slabe čase. In on je porabil to priliko, malo popridigal in potem povedal svojim poslušalcem dve pripovedki, zakaj je ravno na Kranjskem dandanes tako hudo, da se kar v trumah izseljujejo in si iščejo denarja po svetu.

Evo jih:

Nekemu kmetu na Kranjskem se je nekoč prav slabo godilo. Upniki so ga tožili, in denarja ni bilo nikjer. Nihče mu ni hotel več posoditi na zadolženo posestvo.

V svoji stiski reče kmet: »Če bi mi sam škratelj prinesel denarja, bi ga vzel.«

Komaj je pa izgovoril te besede, že stopi pred njega škrateljček v rdečih hlačicah, zelenem jopiču in z rdečo čepico na glavi. Hudomušno se nasmeje prestrašenemu kmetiču in pravi: »Denarja dobiš, če hočeš poln mernik, samo dušo mi moraš zapisati.«

»Nisem mislil, da boš tako hitro pri rokah,« odgovori kmet že bolj pogumno, »duše bi ti pa ne dal rad. Počakaj še štirinajst dni. Ako ne dobim do takrat denarja, potem pa ti storim, kar hočeš. Škrateljček je bil s tem zadovoljen in se oglasi za štirinajst dni zvečer zopet pri kmetu.

Kmet ga odvede na vrt in mu pokaže v zemljo zakopan mernik.

»Ako nanosiš poln mernik denarja, preden vzide solnce, sem tvoj z dušo in telesom.«

Škratelj se takoj spravi na delo. Vlačil je vrečice denarja iz svojega zaklada, ki ga je imel skritega v bližnjem gozdu. Vedno je pridno stresal v mernik in tipal, kdaj bo poln. Pa ni mogel še ničesar videti in tudi ne dotipati. Zato podvoji svojo moč in nosi še hitreje. Pot mu je kar curljal po licu v dolgo belo brado, tako mu je bilo vroče od težkega dela. Že se je svitalo, in vendar je bilo pokrito šele dno zakopanega mernika, čeravno bi moral biti že zdavnaj poln po mislih pritlikavčka. Rad bi se bil prepričal, če ga kmet ni ukanil s kako zvijačo, a ni imel časa. Zakaj tema se je umikala bolj in bolj belemu dnevu, in vsak čas je moralo pokukati solnce izza obmejnih gorā. — Možiček hitro zdirja z vrečico po denar. Še samo eno prinese in ta nenasitni mernik mora biti poln. A ko se vrne ves upehan, že zagleda pri merniku kmeta z zadovoljnim obrazom. Solnce se je že smehljaljo izza gorā in obsevalo rumene cekine v merniku.

»Prepočasen si bil, prepočasen, dragi moj.«

»Nič nisem bil prepočasen; saj sem ves moker od znoja, tako sem delal vso noč.«

»Pa vendar ni mernik poln. Denar je moj in do mene nimaš nobene oblasti: ne sedaj, pa tudi pozneje ne.«

Škrateljček je sedel na svoji vrečici denarja, si brisal pot s segretega obraza in ježno pogledoval zdaj na kmeta, zdaj na zakopani mernik.

»Da; sam vidim, da sem se zaman trudil vso noč,« pristavi za nekaj časa nevoljen. »Pa povejte mi vendar, kakšne zvijače ste se poslužili, da nisem mogel napolniti posode.«

»E, to je kaj enostavno. Le poglej!« reče kmet veselo. Zdaj vzdigne mernik z lahkoto, ker je ves denar ostal v jami. Mernik je bil namreč brez dna. Kmet ga je bil zakopal navrh precej globoke jame; prej pa mu je izbil dno. Tako je škrateljček denar iztresal v mernik; denar je pa padal skozi mernik v jamo.

Ko škrateljček vidi to zvijačo, ježno zadene vrečico na ramo in odhiti.

Kmet pa je bil odslej eden najimovitejših v vsem okraju, toliko denarja mu je nanosil škratelj.

*

Drugi kmet pa je bil velik pijanec. Vedno je pil in pil. Zato je v nekaterih letih zapravlil lepo imetje. Vsak vinar, ki mu je prišel v roke, je zanesel v gostilnico in ga zapil. Tudi njemu ni nihče hotel posoditi denarja, če je še tako lepo obljubljal, kako gotovo ga vrne. Saj so vedeli, koliko se more človek zanesti na pijanca.

Nekoč pravi, da bi vrnil celo škrateljčku mernik z vrhom, če bi mu ta prinesel denarja.

Škrateljček je to slišal, in je hitro obljubil prinesti denarja. Mislil si je: »Ta pijanec bo ves denar zapravlil, kolikor mu ga dam. Nemogoče mu bo vrniti, potem je popolnoma v moji oblasti.«

Kmalu je nanesel škrateljček več vrečic denarja. Rada bi bila merila, toda kmet ni imel več mernika pri hiši, ker ga je bil že zapil.

»Pojdi še po mernik, če hočeš,« pravi kmet.

Škrateljčku ni drugega preostajalo, nego da je šel še po mernik. Ker ga ni mogel nesti drugače, zato ga je poveznil na glavo. Možiček je bil namreč tako majhen, da mu je sezal mernik prav do gležnjev. Videti je bilo, kakor bi sam mernik šel naprej.

Kmalu sta namerila poln mernik samega svetlega denarja.

»Torej mi vrnete mernik z vrhom, drugače ste moji.«

»Da; pošteno ti hočem vrniti, četudi sem pijanec; če ne, naj bom pa tvoj. Le glej!«

Kmet potegne s palico po robu mernika, da se ves denar, ki je bil na vrhu, vsiplje na tla.

»To je vrh; kaj ne?«

»Da,« pravi škratelj malo prestrašen.

»A kaj vendar to delate sedaj? Spravite, pa je!«

»Le počakaj! Tebi vrnem mernik z vrhom, tako sva se dogovorila. Tu imaš sedaj vrh. Mernik pa tudi dobiš takoj.«

To rekši, izprazni do roba napolnjeni mernik v svojo vrečo.

»Tako; tu imaš sedaj pa mernik, in midva sva bôt.«

Škrateljček se je hotel izgovarjati, da ni mislil tako; a kmet se je skliceval na besede »mernik z vrhom«, in to je vendar dobil.

Naposled je škrtelj ves zelen od jeze odšel. Še pijanec ga je ukanil! Ne, to je pa že preveč za škrteljčka!

Kmet je pa pil toliko časa, dokler ni zapil vsega denarja.

Prevarjena škrteljčka pa sta povedala o zvijačah kranjskih kmetov svojim tovarišem. Od takrat so pa škrteljčki izginili in nočejo več nositi Kranjcem denarja. Zato si ga morajo sami iskati po svetu.

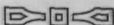

Prevara.

*V gozdu je zelenem
kukavica pela,
sedem let življenja
dedku je napela . . .
V radosti si dedek
je zapel veselo
in v nedeljo šel je
še v gostilno belo.*

*Zrancem je povedal,
kaj je tička pela.
Trčili na mnoga
leta so vesela . . .
Sedmi dan zvonovi
tožno so zapeli;
dedka nam krilatci
v raj so k sebi vzeli . . .*

Borisov.

Minka in račice.

*Račice ljube, pridite sem!
Kruhka vam nadrobiti čem.
Daleč po vodi plavate,
z valčki se poigravate,
trudne ste in lačne močno,
kruhek v slast vam pojde takó!*

*Račice brž priveslale so,
Minki v pozdrav začebljale so,
kljunčke so odpirale,
hvaležno se vanjo ozirale.
Potem so odplavale daleč drugam
praviti: „Minka je dobra nam!“*

E. Gangl.

Podlesna veternica.

Spisal Avguštin Šabec.

(Dalje.)

itančneje raziskovanje tega naš uveri, da ni ta popék nič drugega kot podaljšek korenike, ki v tej smeri vedno naprej raste in se pomlajuje, medtem ko na svojem nasprotnem koncu korenika leto za letom polagoma umira. Iz tega razvidite, da korenika ne ostane vedno in enem in tistem mestu, ampak menjava zaradi svojega priraščanja in izumiranja vedno svoje mesto. Lahko bi

rekli, da potuje polagoma dalje. Pri tem svojem potovanju pa prihaja vedno v drugo zemljo, kar za rastlino tudi ni brez pomena. Na koreniki se namreč nahaja obilo tankih, vlaknatih korenin. Ker raste rastlina pod drevjem in grmovjem, tedaj v zemlji, kjer ima razpletenih na tisoče in tisoče korenin in koreninic, ki srkajo za rast potrebno hrano iz zemlje, prihaja zemlja na takih krajih več ali manj nerodovitna, kar bi bilo pa nele podlesni veternici, ampak tudi vsem drugim, na takih krajih rastočim rastlinam gotov pogin. Zavoljo vednega menjavanja mesta se pa pri veternici ta preteča nevarnost kolikortoliko omeji. Iz navedenega pa razvidite tudi, da se nahaja v gozdih pod drevjem le bolj malo rastlin, ker jim zaradi nedostajanja hrane in svetlobe obstanek ni zasiguran. Beli krovni lističi, ki obdajajo prirastek na koreniki, so pa zato, da varujejo pri prodiranju nežni, še v razvoju se nahajajoč podaljšek korenike pred kako poškodbo. Ko se je pa korenika že toliko opomogla, da se ji ni nikake nevarnosti več bati, so ti lističi izpolnili svojo nalogo, zato se posuše. Ker se rastlina le bolj težko oplodi in obrodi sad in bi utegnila zaraditega polagoma popolnoma izumreti, se pred to nevarnostjo zavaruje na čisto svoj način. Njena korenika se namreč razveji že v zemlji, in vsaka taka veja poganja na svojem koncu ravno tako kalico kot glavna korenika, iz katere se ravno tako razvije nova rastlina kot iz glavne korenike; zato je to razvejevanje glavne korenike za obstoj veternice prav velikega pomena.

Iz korenike priraste spomladi okroglo, golo, le malo dlakovo stebelce, ki je en do poldrugi decimeter visoko. To stebelce je, kar ga je v zemlji, belo, nad zemljo rastoče pa je zeleno in prehaja časih celo v temnordeče.

Na tem enojnatem stebelu se nahaja dolgopecljati cvet. Kot sem že omenil, je mogoče razločevati dele nove rastline že jeseni v zemlji. Navadno sta to dve kalici. Ena kalica je namenjena cvetu, a ena, ki pa pri veternici tupa tudi izostane — edinemu listu. Ti dve kalici poženeta iz korenike v neposredni bližini druga poleg druge. Če požene tedaj korenika obe kalici, nosi ena cvet, druga pa list. Oglejmo si torej najprej listno kalico! Na dolgem peclju se nahajajoč list se razveji na koncu na tri receljčke, izmed katerih nosi vsak svoj listek. Srednji listek je razdeljen na tri krpice, stranska dva pa na dve večji krpici, izmed katerih je vsaka nazobčana precej globoko, pa neenako. Temu listu pravimo pritlični list in ga je ločiti od drugih listov, o katerih bomo takoj govorili. Zgoraj je ta pritlični list temnozelen, spodaj pa bled in porasten s kratkimi dlačicami. Kot cvetno stebelce tako je tudi ta listni pecelj zelenkastordeč.

Kot sem že omenil, nosi eno stebelce edini cvet. Ta je v mladosti zvonast ali kimast, pozneje se pa zvezdasto razprostre. Ker nima podlesna veternica venca, nadomešča tega pri tej cvetici čaša, ki pa ni kot navadno zelena, ampak bela, na vnanji strani časih, a le redkeje rožnordeča ali celo modra. Sestavljena je iz šestih pakrožnih ali jajčastih listkov, izmed katerih je mogoče prosto odtrgati vsakega zase. Rekel sem vam, da je pri večini cvetic čaša zelena, pri veternici kot pri telohu pa ne. Iz istega vzroka kot pri telohu je tudi pri veternici drugačne barve. Ko bi bili njeni lističi zeleni, bi jo žuželke težko dobile, ker je okolo nje vse zeleno, tako pa jo jasno razločujejo in hite pobirat cvetni prah.

V cvetu je mnogo belih, z rumeno glavico okrašenih prašnikov ter več zelenih pestičev, iz katerih se razvijajo enosemnski oreški.

Niže, od cveta precej odmaknjeno rasto trije, pritličnemu listu jako podobni, v vretencu stoječi ovojni ali krovni listi. Njihovi peclji so precej krajši in globoko žlebasti. Za razvoj cvetū so ti listi jako pomembni. Ako preiskujemo rastlino še jeseni, zapazimo, da služijo ti majhni, bledi listi kot ovoj nežnemu cvetu. Odtod ime — ovojni listi. Da more nežna rastlinica in še nežnejši cvet prodreti trdo zemeljsko skorjo, ne da bi se pri tem kaj poškodovala, v to pomagajo ti ovojni listki. Pa samo to bi ne zadostovalo. Peclji imajo poleg tega še to lastnost, da se še v zemlji zakrivé, tako da gleda cvet z ovojnimi listi navzdol. Zaradi neprestane pecljeve rasti uporablja ta s svojim ukrivljenim hrbtom svojo moč z vedno večjo silo, zavoľjo česar se mora zemeljska plast slednjič vdati in razpočiti ter tako napraviti novi rastlini svobodno pot v življenje. To je pa tudi vzrok, da ostane cvetni pecelj ukrivljen in je cvet nagnjen malo na stran. Pripomniti moram še, da se veternični cvet zapre ob slabem vremenu in ponoči. To se pa zgodi zato, da se v njenem cvetu se nahajajoče toplote preveč ne poizgubi in so notranji nežni cvetni deli zavarovani pred mrazom, roso ali mokroto.

(Konec.)

Zgode in nezgode.

Piše Iv. Kiferle.

2. Zaslužena kazen.

svojih mladih letih — tako mi je pripovedoval moj tovariš — sem imel posebno veselje do britve. Morda bi bil še postal brivec, da ni prišlo nekaj vmes, kar me je temeljito ozdravilo. Bilo mi je pet let, ko sem bil grozno tepen zaradi britve.

Zgodilo se pa je tako-le:

Moj oče se je bril sam. Ni maral, da bi ga kdo drugi praskal z britvijo po obrazu in vratu. »Britev je nevarna reč,« je večkrat rekel, »sam sebi jo še najbolj zaupam.«

Nekega dne sem posebno opazoval očeta, kako se bo bril. Pripravil si je na mizo potrebnih reči. Naposled je vzel s police pri peči britev. Nabrusil jo je ob kamenu, potem pa pogladil na jermenu. Nazadnje pa jo je gladil še ob dlan, zdaj sem, zdaj tja, zdaj sem, zdaj tja, da se je slišalo po dlani: tek-tek, tek-tek. Vedno sem mislil, da pojde ostrina v kožo, pa ni šla. Potem si je napravil v lesenem lončku milnice in se je z njo mazal po obrazu in vratu. To je šlo precej časa semtertja.

»Sedaj pa le mirni, otroci« — je rekel — »da me kdo ne dregne! Britev je nevarna reč.« Otroci smo bili mirni. Jaz sem pa opazoval od strani, kako pojde. Z desnico po desnem licu je šlo gladko. Z levičo po levem licu pa je šlo že težje. Po bradi in po vratu pa je šlo s težavo. Treba je bilo kožo natezati, zdaj sem, zdaj tja. No, s potrpljenjem in vztrajnostjo se vse dožene. Slednjič se je oče oddahnil, rekoč: »Hvala Bogu, dobro je! Za en teden bo spet mir.«

Oče je potem britev lepo obrisal, jo zavil v sukneno krpo in jo spravil na polico. Pazil sem dobro, kam jo je položil. Sklenil sem, da jo ob prvi priliki poizkusim, kako kaj reže. Imel sem že svoj pipec za dva krajcarja,

toda ... britev, to je vse kaj drugega. Kako se sveti! Pa ostra je. Ej, to bi rezal z njo trske in šibice! No, priliko za to sem dobil kmalu.

Dva dni zatem sta bila odšla z doma oče in mati. Zlezel sem na peč in se iztezal po britvi na polici. Dosegel sem jo. Oj, to je bilo veselje! Odprl sem jo počasi. Ogledoval sem jo. Rad bi bil tudi jaz potegniti po dlani semtertja, toda zbal sem se. Oče je vedno poudarjal, da je britev nevarna reč. »Ne, vrezati se pa ne smem. Toda poizkusiti moram vendar, kako reže. Ako režem polico, je ne bo bolelo in kri ne bo tekla.« Tako sem mislil in začel rezati polico. Ej, to se je rezalo! Kar samo se je delalo. Pipec naj se kar skrije pred britvijo!

Ko sem bil tako zamišljen v svoje malopridno delo, zakliče mlajša sestra, ki je gledala skozi okno: »Oce glejo, oce glejo!«

Tedaj se ustrašim. Hitro zavijem britev v cunjo in jo denem na prejšnje mesto. Tedaj pa stopi oče v sobo. Začudi se, kaj delam sedaj, v poletni vročini, na peči.

»Zakaj si na peči?« me vpraša. Jaz ne odgovorim ničesar. Tedaj pa vpraša mojo sestro: »Kaj je delal Ivan na peči?« Ona odgovori: »Blitev imel ... polico lezal.«

»Ni mogoče!« reče oče. Stopi k polici in vidi, da je vsa narezana, na tleh pa polno treščic in iveri. Pogleda britev in vzkligne: »O, ti presneti otrok! Britev mi je poškodoval! Vsa škrbasta je! Za nič je! Pa porezal bi se bil lahko. Le čakaj!«

Oče je odšel ven. Vrnil se je z dolgo šibo. »Šestdeset starih krajcarjev sem dal za britev, zdaj si jo pa pokvaril!« Švrk, švrk, švrk.

»O, joj, joj, saj ne bom več!«

»Britev je nevarna reč, pa se igraš z njo!« Švrk, švrk, švrk ...

»U, u-u, saj ne bom več!«

»Za samo škodo si!« Švrk, švrk, švrk ...

»I-i-i, boli-i, saj ne bom več!«

Tako sem cvilil in se premetaval po peči. Očetu pa je bilo tako všeč, ker me je lahko namazal od vseh strani.

Na mojo srečo je prišla mati v sobo in je ustavila to igro. »Otrok je res zaslužil kazen,« je rekla, »toda ti pa britev tudi bolj varno spravlja!«

Tako je tudi bilo. Oče je poslal britev brusaču. Bila je še za rabo. Zaklepal jo je v skrinjo. Jaz pa sem bil zadovoljen s pipcem in nisem več prežal na britev. Še sedaj čutim mržnjo do nje.

Zdravilo.

Spisal Ivo Trošt.

ečkova mamica je bila bolna in je umrla. Kako je jokal Pečkov Jožek, ko so mu možje položili blede mamico v črno krsto in jo odnesli v cerkev, odtam pa v jamico na božjo njivo. Žalostna povest to, ko bi jo povedal, prežalostna; zato je ne napišem. Saj so plakali tedaj celo Kolčanovi trije otroci, videč, kako bridko je Pečkovemu Jošku. Bali so se, da bi zbolela tudi njihova mama, da bi jo položili na belo posteljo s črnim robom in ob postelji dve vrsti sveč in rož... O, tega ne!

Kolčanov Milan je obiskoval že poslednje leto domačo šolo in je poznal vse avstrijske dežele z glavnimi mesti, znal pokazati, kod teče Dunav in Ljubljana, kje se dobiva živo srebro, kje najboljše klobase, kje gosi in purani in »suha roba«; tega pa le ni maral misliti, da bi mu utegnila umreti mama. Kaj šele njegova za dobršno leto starejša sestra, ki že plete nogavice, krpa obleko, zna likati, skrobiti in delati papirnate in vezene cvetice kakor žive, samo da ne diše in ne uvenejo nikoli — Kolčanova Rožica zna tudi kuhati, zamesiti kruh in potico: vse, prav vse zna kakor mama; pozna, kdaj je kuhano meso in prismojen ričet, presladka kava in preplehka solata. Ali Rožica ne mara misliti o tem, da bo morala umreti tudi njena mama, kakor bo morala tudi ona in morajo vsi ljudje. In mlajši Dušan, od lani v drugem razredu ljudske šole, se še vedno rad skriva mami za predpasnik, ko ga zmerja oče, da je grdo napisal nalogo, zakaj Dušan je za razne mačke in packe — pravi mojster. Tudi je rad odlašal, da se je učil iz katekizma poslednji trenutek, ko so drugi že sedeli v šolskih klopih. Mamin predpasnik mu je bil pribežališče. Kam bi se skril potem, ko bi ne bilo mame in predpasnika?

Ko bi pri Kolčanovih potrkala smrt na vrata, o, to bi morala bežati; najbrž bi v naglici pozabila koso, na prag naslonjeno. Hi, hi! Pa bi šla po svetu brez kose, in tedaj ne bi nikogar mogla pokositi. Nihče bi tačas ne umrl na božji zemlji. Smrt, le poizkusi, pa se boš kesala! Pri Kolčanovih te sprejmo kakor nikjer.

Radi so jo imeli, radi Kolčanovi otroci svojo mamico in za nič je ne bi pustili vzeti. Kaj bi potem počeli, sirote, brez mame, kakor Pečkov Jožek? Sirota! Oni dan je imel pod vratom odpeto srajčeco, ker mu ni nihče prišil odtrganega gumbiča. Sirota! Ti grda smrt, ti neusmiljena!

Toda smrt, ki hodi po svetu, da je ne vidi človeško oko, je menda čula prešerno besedovanje Kolčanovih otrok. Pomislite! Nekega jutra je Kolčanova Rožica sama kuhala kavo in solze je imela v očeh, ko je delala vanjo sladkor. Dušan se je tiho priplazil s postelje in molče našel svojo obleko, dasi jo je navadno iskal po vseh kotih, pa tudi na vrtu in pri sosedovih. Danes nič tega. Celó obul se je brez obotavljanja in umil

ušesa, umil celo vrat brez povelja — brez sile, čeprav je sicer izvršil to opravilo večinoma — po mačje.

Milan mu je povedal, da je mama tožila že nekaj dni, kako jo stresa, sinoči je še v postelji pila čaj in danes ni več vstala. Solze so zaigrale dobremu dečku v očeh. Tudi Dušanu je šlo na jok. In oče se ni mogel prav lotiti nobenega dela. Tu je premaknil to, tam ono — vse brez potrebe, da bi se le raztresel, pa zaman. Vse tiho, vse mrtvo je danes pri Kolčanovih. Nekaj groznega, kakor nezmagljiva pošast je obsenčilo hišo in njene prebivalce. Nobeden si ni upal govoriti na glas, kaj šele zakašljati.

Oče je popoldne napregel pri sosedu in zdrčal v mesto po zdravnika. O, kako dolge so bile ure, ko so ga čakali! Vsem se je zdela resnična trditve skrbnih sosed, prihajajočih in odhajajočih, da je bolnica vedno slabejša. Ako se onesvesti prej, nego pride zdravnik? Vsa zdravila zaman, nikjer več rešitve, nikjer utehe. Uboga družina! Kdo bo potem tolažil vznemirjene domače, kdo umel njihov žalost?

Protí noči pride zdravnik in preišče bolnico. Strahoma so ždeli vsi razen očeta zunaj pred sobo. Vsako stopnjo zdravnikovo so smatrali pomenljivo, usodno, vsak šepet poguben. Slednjič začneta vendar z očetom na glas. Duri se odpro. Rožica nagloma otre solzne oči in vpraša očeta še na pragu kar vpricho zdravnika, kako je mamiči. Očetov obraz je bil upadel, poln skrbi — znak komaj rahlega upanja, toda oče je rekel vendar odločno, dasi mirno: »Bo že, bo že bolje, ako Bog da!«

Otrokom je bilo to premalo. Ne zadoščalo bi jim niti tedaj, ko bi iste besede govoril sam zdravnik, učen gospod z dolgo brado in zlatimi očali; od očeta so pričakovali več, mnogo več. Odkod naj oče vzame tolažilnih besed, ako njemu samemu nedostaje prave nade! Ali so zaman klicali zdravnika? Samo za tako malenkostno iskrico toleži! Ali res ne ve zdravnik, da ozdravi Kolčanova mamiča? Morda res ne more pomagati, čeprav je tako učen! E, nič ni učen, ako ne ozdravi mamiče! Kdo naj ji pomaga?

Otrokom se je snovala v glavicah samo ena misel, in v različnih oblikah. Rožica se je hkrati domislila vseh čajev in tavžentrož, ki je kdaj slišala o njih, da imajo zdravilno moč.

Te mora poiskati. Sklenila je tudi letoindan moliti na čast Materi božji najdaljšo molitev, ki jo zna, če ozdravi mamiča. Milan je poiskal v omari vse zdravilske knjige, domače zdravnike, Kneipa in zbirke zdravil, kakor jih rabi slovenski narod, ter po njih presojal materino bolezen. Dušan je hotel pomagati obema pri iskanju in sestri pri molitvi vse leto.

Oče je še spremil zdravnika k sosedu.

Bolnica se je umirila. Otroci so se zbrali na tihem ob njeni postelji in strmeli v prepadlo lice speče mamiče, obenem so se pa tudi strahoma ozirali vstran: obraz predrage bolnice je bil popolnoma drugačen — skoro takšen kakor oni dan Pečkove mame, ko je umrla. »Popolnoma je mrtvaška,«

je slišal Milan sosedo, ki se je vračala domov, otiraje solzo sočutja. Srce se mu je krčilo in hotelo počiti obenem. Nehote si je priznaval, da trka tudi pri njih na duri neizprosna smrt. Bal se je sestrici in bratcu povedati to bridko resnico; ona sta pa ob pogledu na trpečo bolnico slutila prav isto in se nista upala tega razodeti Milanu.

Mirno so sedli k mizi poleg bolničnine postelje in se bali skoro dihati na glas, da bi se ne prebudila mamica, zakašljala in umrla, kakor se je zgodilo pri Pečkovih. Milan je čital v knjigi o neki podobni bolezni, in ker si ni upal na glas, je samo pomignil onima, pa sta čitala za njegovim prstom, kako treba streči bolniku v tej bolezni in kakšen je običajni konec. Smrt...

Tedaj je plaval duh Kolčanove mamice visoko gori nad oblaki v neznanih višavah, sinjih daljavah pa zopet v prijetni solnčni bliščobi, v blagodejni ljubezni in gorkoti svojih najdražjih. Sanjala je, da je zopet mlada, brezskrbna, vesela, da se igra; sama še otrok, s svojimi otroki: z Milanom, Dušanom in Rožico. Skrivali so se po zelenem gaju, pomladno dehtečem in pomladno cvetočem, trgali cvetice in drug drugemu devali na glavo vence. Ona sama je imela na glavi že tri, sama pa ni dopletka kakor enega. Treba je bilo še cvetja. Šla ga je nabirat, pa tudi otroci so ji pomagali. Razgubili so se po dobri za dlje časa. Ko je imela nabranih že dokaj cvetic, ugleda skozi vejevje leskovega grma svoje tri otroke: trgali so šmarnice in bili zamišljeni v ta-le pogovor: »Jaz imam našo mamo tako rad, kakor bi bila angel nebeški — a jaz rajši kot vse na svetu, in jaz bi skočila za njo v grob, ko bi umrla.« Umrla! ... Vsi se spogledajo. Grozna beseda! — »Jaz bi šel tudi sto dni daleč po zdravila, ko bi zbolela!« — »Jaz bi se ne ganil od njene postelje noč in dan«. — »Jaz bi vsako noč opravljala Marijino pobožnost. Na kolenih bi prosila Marijo, da mora in mora pomagati naši mami...«

Kolčanova mama je še vedno mislila, da sanja, pa je zares čula pogovor svojih otrok pri mizi poleg postelje. Še vedno je imela zaprte trepalnice, da ji ne bi prehitro minil krasni sen, da bi še vedno sanjala tako lepo, tako nebeško. Srce ji je začelo biti močnejše. Začela se je zavedati in obenem spoznavati sladko resnico, da niso bile to le sanje, marveč sama nepobitna istina. Srce ji je bilo močnejše in zdravje se ji je vračalo v topli ljubezni do dobrih otrok.

Spanje jo je okrepčalo, a ljubezen lastnih otrok, kdo ve, če ni bila boljši lek njeni bolezni kot zdravnikova učenost. Vsakega posebe bi najrajša poljubila in objela, a ni še mogla k njim s postelje... »Moji ljubi, predragi otročiči!«

Samo to je vzkliknila, in solze so jo zalile, solze sreče in veselja, a srce ji je bilo tako polno ljubezni.

Ni ji bilo treba več drugega zdravila. Otroci so se dvignili in obstopili postelj. Kdo naj opiše radost, ko so zopet opazili materin smehlaj?

Šmarnica.¹⁾

Spisal Avguštin Šabec.

zmed vseh mesecev vsega leta je gotovo najlepši mesec veliki traven. V tem mesecu doseže priroda višek svojega pomladanskega razvoja in razvoja sploh ter nam odpre svojo bogato zakladnico lepote.

Vsak pogled v prirodo nas uveri, da se godi v tem mesecu v nji nekaj slovesnega, nekaj prazničnega in da obhaja ravno v tem mesecu priroda svoj »veliki dan«.

Zdi se nam, da je v tem mesecu priroda velik, prostran vrt, ki ga ni treba obdelovati, ampak ga je obdelala Stvarnikova roka sama. Krasno cvetje, ki se je z njim odela v tem mesecu vsa priroda, čarobno petje, ki odmeva po gozdih in livadah, mlado zelenje, s katerim se je obsulo drevje, ter nad vse mamljivi pomladanski vzduh, ki tako krepilno vpliva na človeka, vse to vpliva tako mogočno nanj, da se mu nehote zazdi, da se v resnici nahaja v prelepem vrtu ter se naslaja ob njegovih krasotah. Ni čuda tedaj, da ima maj na človeka toliko moč. Z nekako nedoumno silo ga vleče v svoje prirodno veličastvo, češ, naglej se me, naužij se me in z menoj se veseli mojega »velikega dneva«!

Zato pa ostavljamo ravno v tem mesecu zatohle sobe, v katerih smo prebili dolgo zimo ter hitimo pod milo nebo, da se poživimo telesno in duševno.

Največ veselja pa prinaša krasni majnik otrokom. Saj jim nudi ravno maj v obilici vsega, kar si želi njihovo koprneče srce. Da se pa ljubezen do prirode in veselje do bivanja v nji pri otrokih zveča, v to skrb izleti, ki jih ravno v tem prelepem mesecu kaj radi prirejamo in ki jim pravimo »majniški izleti«. V prvi vrsti so namenjeni ti izleti mladini, da se veseli lepega pomladanskega življenja. Kaj rade prirejajo tedaj zlasti ljudske šole take izlete. Tak izlet je imela prirediti tudi krčevniška šola, ki so jo obiskovali tudi nam že znani šolarji Poljančeva Angelica, Otorepčeva Milica in Završnikov Jakec. To veselo naznanilo jim je sporočil nekega popoldne v maju gospod učitelj, ko jim je povedal to-le: »Otroci! V soboto zjutraj napravimo vsi skupaj izlet na »Goro sv. Roka« in ostanemo tam ves dan.«

Ne da se popisati, s kakšnim veseljem so sprejela otroška ušesca to radostno novico. »Izlet — in pa vsi!« — To se jim je zdelo tako imenitno, da so njihova srčeca kar drgetala sreče in veselja. Najrajši bi bili, kar precej šli, ko bi bilo to mogoče. Umljivo je tedaj, da so neizmerno težko čakali sobotnega jutra in veselja, ki bo združeno s tem srečnim dnevom.

Gora sv. Roka je dobri dve uri oddaljena od vasi Krčevine, kjer je stala šola. Četudi imenujejo ta kos zemlje »Goro sv. Roka«, tega imena ne zasluži v polni meri, ker se nikakor ne da primerjati s pravo goro. Njen

¹⁾ V latinščini: Convalaria majalis.

vrh namreč ni tak kot pri drugih, pravih gorah, temveč se razprostira na njenem temenu obsežna gorska ravan z lično cerkvico sv. Roka, z mnogimi kmetiškimi hišami, prostranimi travniki, njivami in s poljem. Le na severni strani se iznad te ravnine dviguje griček, iznad katerega se odpre čudovito lep pogled na prekrasne slovenske planine. Pot na to goro je še dokaj složna. Drži izprva po mehkih travnikih, potem skozi košat bukov gozd in slednjič po lepih senožetih prav do cerkvice sv. Roka.

Na to goro tedaj napravijo učenci krčevinske šole svoj majniški izlet.

Krasno sobotno jutro je obetalo, da bo ves izletu namenjeni dan lep. Komaj se je zaznalo mlado jutro, in so vaški petelini naznanjali nastop novega dne, že je bilo okolo šolskega poslopja vse živo. Od vseh strani so prihajali otroci skupaj ter se pomenkovali o veselju, ki jih čaka ta dan.

»Da bi le dežja ne bilo,« omeni eden učencev, a takoj ga drug osorno zavrne, rekoč: »Saj danes ne sme deževati, ko imamo izlet!« — Ob takih in enakih pogovorih so otroci težko čakali šeste ure, ki je bila določena za odhod.

Prijetno je bilo gledati to vrvenje in drvenje mladeži okolo šole. Vsakdo je imel kaj s seboj. I seveda, sa je bilo to pa tudi potrebno, da ne bi trpeli otroški lačni želodčki. Dan je dolg, in lakota je neprijeten gost. Enemu je mati dala kruha in mesa, drugemu klobaso, tretjemu sira, četrtemu jajec, in tako naprej; vsakdo je imel v culici kaj za želodec pripravljenega. Pa tudi žepi niso bili kot običajno prazni, v njih so skrbno stiskali po par vinjarjev, ki so jim jih njih starši dali, da si kupijo na gori mleka in si poleg lakote tudi ugase žejo.

Slednjič se je približala težko pričakovana šesta ura. Gospod učitelj je uvrstil vse otroke po dva in dva, in začeli so se polagoma pomikati proti gori. To je bilo pripovedovanja in pogovarjanja, to veselja, smejanja in radovanja! Da bi bili prišli prej do smotra, so pospešili korake, kar je seveda gospod učitelj preprečil s tem, da jih je opozoril na hladni zrak, ki veje na gori, in na prehlajenje, ki bi se na takem zraku lahko dobilo.

Polagoma so se začeli dvigati proti gori. Po travnikih, kamor so najprej prišli, so morali iti drug za drugim, ker je bila tam samo steza; ko so pa dospeli v gozd in prišli do kolovoza, ki drži skozi gozd, so se pa zopet uvrstili v pare. Veličastno je bilo tega dne v gozdu. Od vseh strani se je oglašalo krasno ptičje petje, a ves gozd se je — kot bi se prebudil iz sna — prerujen zveselil tako lepega dne. Vonj, ki je dehtel iz tega mladega zelenja, pa je bil tako mamljiv, da je nehote ustavil korak enemu ali drugemu otroku, češ, naužij se me, saj me ne dobiš vsak dan.

Gospodu učitelju se je zdelo potrebno, da se v tem čistem in zdravem zraku nekoliko pomude, zato je rekel otrokom: »Ostanimo nekoliko tukaj in se odpočijmo, saj imamo še dovolj časa v zabavo na gori!«

Nekateri otroci so posedli okolo učitelja po parobkih dreves, drugi pa so šli nabirat cvetic. Ni poteklo pet minut, odkar so posedli, kar priteče Otorepčeva Milica v vsi sapi po rebbru navzdol h gospodu učitelju. »Kaj pa je?« vpraša učitelj zasoplo Milico.

Prva piščalka.

»Nič, o, prav nič, gospod učitelj, prinašam le šopek šmarnic, ki sem jih ravnokar nabrala nedaleč od tu.«

»Glej, glej!« pravi gospod učitelj, »ti imaš pa res dobre oči, da si jih tako hitro dobila. Idi in prinesi mi še eno s koreninami, hočem ta počitek porabiti v to, da vam vsem to dišečo cvetico opišem in o nji povem marsikaj potrebnega.«

Otorepčeva Milica, s katero je šlo sedaj več njenih součenk in seveda tudi Poljančeva Angelica in Završnikov Jakec, je mahoma ustregla želji gospoda učitelja, ki je potem šmarnico vsem zbranim učencem in učenkam opisal tako-le:

Pred vsem vam povem, da je ta ljubka, dišeča cvetica nestrupena in človeškemu zdravju popolnoma neškodljiva. Zaman jo tedaj iščemo v črni knjigi strupenih ali škodljivih rastlin, njenega imena v nji ne dobimo, pač pa njeno sorodnico ali imensko sestrico »belo šmarnico«, ki ji pravijo tudi bela bramurka, lepotica, beli koren itd., ki se pa od dišeče šmarnice bistveno razločuje v vsem svojem ustroju.

Svoje lepo ima »šmarnica« ima ta cvetica od tod, ker je posvečena sami nebeški kraljici, ki ji je posvečen tudi ves mesec maj. Marijina cvetica je tedaj nedolžna šmarnica. Ker cvete ta krasno dišeča cvetica v Marijinem mesecu majniku in je najlepša nele med majevimi cveticami, ampak med vsemi cveticami sploh, so jo že davno posvetili Mariji, materi božji, in tudi majevo, Mariji posvečeno pobožnost — šmarnice — združili z njenim imenom. Kakor se nahaja po Slovenskem več krajev z imenom »Šmarje«, katero ime je skrajšano od imena Marijinega, tako izvira tudi ime »šmarnica« odtod.

Ponekod ji pravijo tudi jurjevica, gumbalica in lepoduha. Prvo ime izvira najbrže odtod, ker raste in cvete okrog sv. Jurija, drugo odtod, ker jo radi vtikamo v gumbnice, a tretje zaradi njenega izredno prijetno dišечега cvetja.

Ta cvetica ima v zemlji na pošev rastočo, plazečo, kolenčastočlenasto, razraslo, belkasto koreniko, debelo kot gosje pero. To koreniko poraščajo dolge, debelovlaknaste korenine in majhni luskolisti. Na prvi hip nam je razvidno iz tega njenega podzemeljskega ustroja, da je tudi šmarnica kot skoro vse pomladanske cvetice vztrajna ali večletna rastlina. Ob času, ko dobi gozd svojo novo zeleno obleko, napolnjuje šmarnica že s svojim sladkim vonjem vsa zatišja tihega gozda, ker je že nekaj tednov prej predrla rastlinica zemeljsko skorjo in se je še v zemlji v svojem prvem razvoju prav tako razvila kot podlesna veternica in druge nam več ali manj že znane pomladanske cvetice. Ker sem vam že pri podlesni veternici ta podzemeljski razvoj natančno opisal, in se šmarnica v zemlji prav tako razvija kot podlesna veternica, zato opustim pri šmarnici danes ta razgovor.

Iz korenike, oziroma njenega vrha izvirajo dva do trije pecljati, širokosuličasti, slokastožilnati listi in pokončna 15 do 25 cm visoka, enojnata betva. Da so listi slokastožilnati, prihaja od tega, ker so njih žile na listih še precej vzporedne, toda bolj krive kot ravne.

Ker govorimo ravno o žilah pri rastlinah, vam hočem tudi o teh nekaj malega povedati. Listne žile so iz debla, oziroma iz peclja v ploskev prehajajoče cevčice ali cevi, ki preprežajo ves list kot svetlejšje, časih tudi bolj vzvišene ali zbočene niti. Izmed vseh gre srednja ali glavna žila, ki je navadno tudi večja in močnejša, skozi sredino listne ploskve. Po razvrstitvi listnih žil ločimo liste v progastožilnate in mrežastožilnate. Progastožilnati listi so oni, na katerih zapazimo, da izhaja iz peclja ali sploh od onega konca lista, kjer se list začne, obenem več enojnatih žil v ploskev in se nam vse te zde kot nekake glavne žile. Ako so te žile popolnoma ravne, pravimo, da je list ravnožilnat ali vzporednožilnat, ako pa so krive, je list slokastožilnat. Take so žile tudi pri šmarnici, zato je njeno žilje slokastožilnato. Vse drugače je pri mrežastožilnatih listih. Ti imajo le eno samo glavno žilo, ki se, a šele v listni ploskvi, cepi v prostranske žile. Te se zopet dalje cepijo v veje in vejice, in sicer tako raznovrstno, da dobi listna ploskev v resnici podobo mreže.

Povedal sem vam že, da priraste šmarnica naravnost iz podzemeljskega stebela iz zemlje. Ker nima ta rastlina nikakega nadzemeljskega stebela, ampak prikukajo listi in nežni cvet na dan drug na drugega, oziroma navezani na medsebojno moč, je umevno, da mora biti podzemna rast tako ustrojena, da je rastlinica kos svoji neprelahki nalogi. In ta je tudi. Trobčasto zvite liste, ki skrivajo v svoji sredi betvo, ki se ima na nji razviti cvetje, obdajajo okoloinokolo belokožnati, nekoliko v modrordečkasto barvo prehajajoči vztrajni, nožničasti, luskasti krovni listi, ki odevajo mlado rastlinico v podobi podolgastega stožca, ki more s svojim koničastim močnim koncem predreti tudi najtrše zemeljske plasti. Kakor hitro je rastlinica pokukala v beli dan, razženo rastoči listi ovoj, v katerem so bili skrbno zaviti, ter si pomagajo iz tega tesnega in neprijetnega zapora. Z rastjo potrebujejo vedno več prostora, zato izlezejo polagoma popolnoma iz tega tesnega prostora, se začno vedno bolj in bolj odvijati ter se slednjič razprostro popolnoma in se pokažejo v taki obliki, v kakršni jih tudi vidimo na tej šmarnici. Njih jajčasta, dolgopecljata listna ploskev je jako velika ter prevlečena z neko voščeno skorjo. Kakor je dokazano, služi ta snov šmarnici v to, da jo varuje prevelike mokrote, ki bi ji utegnili škodovati, varuje jo pa tudi pred prevelikim izhlapevanjem mokrote, ki se nahaja v listih. Odtod in zato, da so njeni listi veliko bolj tršasti kot od drugih pomladanskih cvetic, prihaja, da prežive večinoma liste vseh drugih pomladanskih cvetic ter šele zamro početkom jeseni.

Zraven listov se dviguje dolga skupna betva, ki je zgoraj trirobata, spodaj pa okroglasta. Pecljati, kimasti, prijetno dišeči cveti se združujejo v enostranski grozd in so podprti z majhnimi krovnimi listki. Ti cveti so početkoma obrnjeni navzgor ter se od teh majhnih krovnih listkov skrbno obvarovani, vse tako, kot smo to opazovali tudi pri drugih pomladanskih cveticah. Ko pa se cvet odpre, se obrnejo navzdol, da tvori tako njih snežnobeli cvetni perigon skrbno ogrinjalce najnežnejšim cvetnim delom pred dežjem in drugimi nezgodami. Pravilni, obličastozvonasti cvet sestavlja zra-

stolisten, šesterozob, cel perigon. V cvetu samem pa zapazimo šest kratkih prašnikov ter nadržastel pestič z razločno vidljivo jajčasto plodnico, iz katere se razvije kot plod okrogla, tropredalasta, svetlordeča jagoda, ki hrani v vsakem predalu navadno po dve semeni.

Vkljub temu, da so njeni cveti le bolj neznatni, jo vendar prav rade obiskujejo razne žuželke. Pomore ji v to enostranski grozd in jako prijetno dišeč duh, s katerim vabi daleč naokolo žuželke na obisk. Ta lepi duh pa je tudi provzročil, da je postala šmarnica med vsemi cveticami človeku najljubša cvetica in da se je razveseli, kjerkoli jo zagleda.

Pripomniti moram še, da skrbe za razmnožitev te cvetice poleg njenega lastnega ustroja tudi nekatere gozdne ptice, ki uživajo jeseni njene rdeče sočnate jagode. Ptičji želodčki pa prebavijo le sočnato meso, medtem ko ostane v jagodah se nahajajoče trdo seme zanje neprebavno in se tudi kot tako odvaja iz telesa, pada na zemljo, skali in oživi.

Šmarnica je po senčnatih, listnatih gozdih jako razširjena cvetica. Človeškemu srcu se je jako priljubila, in to ravno zaradi snežnobelega, krasnega cvetja, a še bolj zaradi izredno prijetnega duha, da ji je prisodilo med vsemi cveticami — prvo mesto. Upravičeno jo tedaj tudi mi smemo imenovati nele kraljico majnikovega cvetja, temveč cvetja sploh. —

Minila je že skoraj ena ura, odkar so učenci v tem tistem gozdu počivali in radostno poslušali učiteljev opis šmarnice. A še z večjim veseljem so se na ukaz učiteljev napravili na daljno pot proti sv. Roku. Sonce je stalo že precej visoko na nebu, ko so krenili iz gozda čez senožeti in dalje na vrh. Ko so dospeli tja, so se najprej malo odpočili, potem pa so si šli ogledat lepo okolico. Ne bom dalje opisoval, kako so se presrečni otroci ves dan radovali na gori, povem le toliko, da so se proti večeru prav zadovoljni in srečni vrnili domov. Ta izlet jim gotovo ostane v trajnem spominu do poznih let.

Čič in Kraševce.

Spisal Ivo Trošt..

Kraševce v visokih škornjih je opazoval Čičeve opanke in vprašal: »A v kolikem času se obuješ, brate, ko imaš tako umetno z vrvkami zapleteno obuvalo?« Čič ga pogleda in odgovori naglo: »Kaj vprašaš, kume? Prej kot ti! Staviva!« Stavita bučo vina, ki jo dobi oni, kdor se obuže hitreje. Sedeta in se sezujeta, da začneta stavo.

»Glej, kume,« pravi Čič in spretno opleta vrvice po opanki, »glej, pa boš znal: ovako-tako-ovako-tako...«

Tudi Kraševce se je lotil črevljev, toda Čič ga opozori vnovič: »Glej, bogme, glej, pa boš znal: ovako-tako-ovako-tako!«

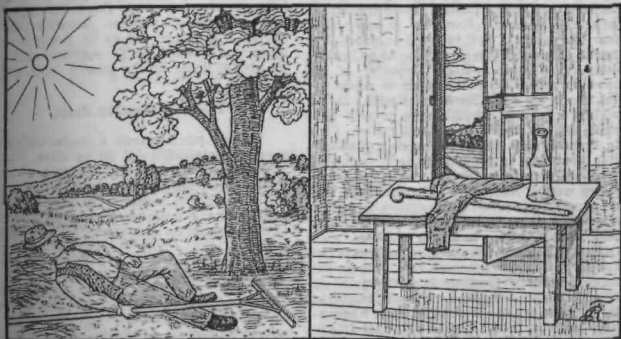
Kraševce se je na glas čudil Čičevi spretnosti in ni opazil, da je Čič v tem času, ko ga je on gledal in poslušal njegov »ovako-tako«, opletel prvo in potem še drugo opanko, dočim je on ostal bos na obe nogi.

Smejal se je Čič in spravil vino.

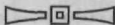

Zastavica v podobah.

Priobčil *Fr. Rojec.*

Rešitev in imena rešilcev priobčimo v prihodnji številki.

Prva veselica.

To je bilo veselje! Najprej prijetna priprava, potem slavnostni koncert in nazadnje — sladki spomini. No, nekaj skrbi in dela smo sicer imeli, a kaj, saj ni bilo ravno tako hudo. — Minka, Binca, Marijanka in Anka so se učile dobro leto dni na gosli. Ko so se priučile do letošnjega Božiča poleg vaj še nekaj pesem, jim je obljubil gospod učitelj malo zabavo. Dovolil jim je prirediti z gozlanjem in petjem prvo veselico. V to svrbo so povabile naše goslarke iz kroga svojih prija-

teljic in sovrstnikov pri igračkah še nekaj pevk in pevcev. — Vaje so se začele pri gospodu učitelju, ker je bil v pouka prostih dneh v šoli zaradi izredne zime prehud mraz. Priučile so se pesemce „Konjiček“, „Zjutraj“, „Pastirica“, „Zadovoljnost“, „Hribček“, „Skrjanček“, „Gozdič je že zelen“, „Kje so moje rožice“ in „Po jezeru“. — Ko je šlo vse gladko, sta šli Minka in Binca k stari mami prosit dovoljenja, prirediti to zabavo v njenih prostorih. Mama je jima to drage volje privolila, tetka Fani pa jima je vrhutega še podarila sladkega peciva. Polnih žepov in sreč-

nih lic sta torej priskakljali po stopnicah in naznanili čakajočim, da je gledé prostorov vse v redu. Tudi naznanilo veselice drugim prevzameja na predlog Marijanke Binca in Minka. Šli sta h gospodu župniku, gospodu kaplanu in k vsem tistim staršem, katerih otroci so sodelovali pri veselici. Vabili sta tako-le: „Vabiva Vaše blagorodje na otroško veselico, ki se vrši danes ob peti uri popoldne pri Šentaku.“ Povsod so obljubili priti. Pri gospodu župniku sta dobili celo po tri lepa rdeča jabolka. Ob določenih uri se je začela veselicična soba polniti in bila je zasedena do zadnjega prostora. Otroški zbor se je postavil v kot. V ozadju so stale štiri umetnice gosli, v ospredju pa pevski zbor po velikosti: Vladko, Pepček, Slavka, Milena, Marica, obe Miri, Julka in Mila. — Komaj so čakali, da bi začeli in prav nič se niso bali. V zadnjem trenutku se še pridružiata triletni Francek in debela dveletna Cica. Medtem ko so imele druge deklice v laseh modre trakce, je krasila zlatolase kodrčke Cičine rdečemoдробela pentlja, ki je njenemu rdečemu obrazku kaj dobro pristojala. — Koncert se je začel s pesemco „Konjiček“ in zaključil z ono „Po jezeru“. Peli in igrali so dobro. Pri pesmi „Škrjanček“ se je videlo, da so ti otročki res drobni, nedolžni škrjančki, ki od jutra do mraka kaj radi žvrgolè in pojejo. — Pri vhodu sta stala Stanko in Karlek. Da bi se bila z ostalimi združila, jima je bilo premalo, ker sta hodila že v četrtri razred. Cica in Francek nista veliko pomagala z glaskom. Bila sta bolj za parado in le z odprtimi usteci in presrečnim obrazkom kazala svojo dobro voljo. Mala Cica še danes tega dne ne pozabi. Neštetokrat začne v postelji, preden zaspančka ali pa kadar vstane, peti pesemco „Eno ložco lubim, v mojem slcu spi.“ — Očetom, mamicam, bratom in sesticam so ugajale tudi pete pesemce tako, da so vsi začeli pomagati. Gospoda župnika bas se je n. pr. kaj lepo prilegal. To združeno petje in goslanje se je razvilo v harmoniški zbor sladke zadovoljnosti in roditeljske sreče. — Stanko in Karlek sta se bolj in bolj skrivala za vrata. Postaljo njima je žal, da se zboru takoj začetkom nista pridružila. — Ker je trajala veselica celi dve uri, so napravili vmes daljši odmor. To priliko je porabila Minka ter na krožniku ponujala od mame darovane krofe. Bili so jako okusni in so vsem prav dobro dišali — saj je bila ta dan pustna nedelja. — Po odpetih priučenih pesemcrah smo prosili, naj še kaj dodajo. Dasi neradi, so hoteli vendar otroci tej želji ugoditi. Začeli so „Pridi Gorenjec“, pa jo čisto skazili. Sila ni nikdar dobra, in

brez vaje pač ne gre in ne gre. — Po končanem vzporedu vstane gospod nadučitelj, izrekši najsrčnejo zahvalo prirediteljem in gostom. Predlaga, naj pobira najmanj boječ goslarica prostovoljne zneske za kakšen dobrodetni namen. Takoj vzame Binca krožnik in ga pomoli pred vsakega gospoda. Nabrala je 15 K 30 h. za dijaško kuhinjo v Celju. Če kdo ne vé, kaj je dijaška kuhinja, mi povemo, da je to ena najbolj potrebnih človekoljubnih naprav, kjer dobivajo ubožni šolarji na srednjih šolah opoldan brezplačno zdravo in tečno jedilce. — Tako se je izvršila prva mala, a tem srčnejša veselica navzočim v razvedrilo — pridnim dijakom pa v skromno podporo.

Vransko, 27. februarja 1907.

Ivan Krmar.

Kupčija z muhami.

Malokomu je znano, da se mrtve muhe prav lahko prodajajo, seveda le v primernih množinah. Vsako leto prihajajo v London sodi, polni mrtvih muh. Potem jih razprodajajo na drobno za hrano domačim pticem. Največ tega blaga prihaja iz Brazilije, kjer letajo nad vodami tolike množine muh, da jih ubožni ljudje love z gostimi mrežami.

Ptice — znanilke dežja.

Mnogo ptic naznanja s svojim vedenjem skoro z gotovostjo dež ali pa vihar. Srake, povodne race, kljunači itd. postajajo jako nemirni, ako se bliža viharno vreme. V tem slučaju letajo hitreje semtertja, in sicer brez pravega smotra. Vrhajo ob drevesa ob drevesa, od enega mesta do drugega ter pri tem glasno kriče.

Največja zastava.

Največjo zastavo so napravili v severo-ameriških Združenih državah, in sicer je ta zastava namenjena za glavno pošno poslopje v mestu Washingtonu. Zastava je dolga 20 m, široka pa 10 m.

Analfabeti.

Analfabeti so ljudje, ki ne znajo ne brati ne pisati. Takih je v Avstriji: med Čehi 3 med 100 ljudmi, ki so stari nad 24 let, med Nemci 6, med Italijani 16, med Slovenci 20, med Poljaki 47, med Madžari 60, med Hrvati 73, med Malorusi 76, med Romuni 85, seveda pri vsakem narodu računano na 100 ljudi.

V šoli.

Besede zložil Borisov.

Uglasbil Iv. Kiferle.

Veselo.

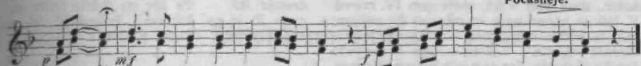

Ka - kor sta - ri u - če - nja - ki po klo - peh se - de de - ča - ki;
Vse se zdaj jim zdi dru - ga - če, kar pu - sti - li so i - gra - če
Res, za - če - ti je te - žav - no, ko - mur de - lo ni mi - kav - no;

ži - vih, jas - nih vsi o - či ka - kor cvet po - mlad - nih
in pri - je - li za pe - ro, ki jim žviž - ga pod ro -
kdor pa de - la rad, ve - sel, ma - lo bo te - žav i -

Počasneje.

dni, ži - vih, jas - nih vsi o - či ka - kor cvet po - mlad - nih dni,
ko, in pri - je - li za pe - ro, ki jim žviž - ga pod ro - ko.
mel, kdor pa de - la rad, ve - sel, ma - lo bo te - žav i - mel.

Rešitev rebusov v četrti številki.

1. Njiva je orana in nasejana. — 2. Peter je pastir. — 3. Roka umiva roko. —
4. Polovica je več kot tretjina.

Vse štiri so prav rešili: Milko Naglič, učenec v Ljubljani; Ana in Mila Laurič, učenki V. razreda na Vranskem; Julči Toplikarjeva, četrtoletnica v Ljubljani; Minka in Slavka Zacherl, učenki, Franček Zacherl, učenec v Ljutomeru; Ema Christof v Planini; Pavel Vrbič in Evgen Ivanc, učenca IV. razreda v Sodražici; Pučko Ivan, Vrzela Franc, Vuk Janez, Emeršič Janez, Majarič Peter, Kumer Rosa, učenci in učenka v Svetinjah pri Ormožu; Zoran Rajšp, učenec IV. razreda v ormoški okolici; Josip Vidic, nadučitelj v p.; Ciril Picek, Ivan Arko, učenca V. razr. v Ribnici; Sandka in Vidka Samsa v Il. Bistrici; Tonček Sivka, učenec III. raz. pri Sv. Juriju ob južni železnici; Bina Meglič, učenka IV. razreda na Vranskem; Vera Flis, učenka IV. razr. na Vrhniki; Milko Sinkovič, učenec v Ljubljani; Šumer Melita v Škofji Loki; Andrej in Rozamila Žnidaršič, učenca v Il. Bistrici; Inka Karba, učenka IV. razreda v Ljutomeru; Franc Žgeč, Ivana Čuš, Franc Hrga, dornavski učenci. — I. in III. rebus sta rešila: Matilda Schunko in Andrej Kušlan v Planini. — I. in II. rebus je rešila: Marija Hoffmann v Planini. — I., III. in IV. rebus je rešila: Robinščak Katinka, učenka v Svetinjah. — II. in III. rebus je rešil: Fekonja Vincenc, učenec v Svetinjah. — II., III. in IV. rebus sta rešila: Podgorelec Bogomir in Vrščič Ivan, učenca v Svetinjah. — II. in IV. rebus je rešil: Kumer F., učenec v Svetinjah. — I., II. in IV. rebus je rešil: Škrjanec Miroslav, učenec v Svetinjah. — III. rebus so rešili: Tišlarič Avgust in Ratek Vincenc, učenca v Svetinjah; Alojzija Rovnan, učenka v Planini. — IV. rebus je rešil: Belec Fr., učenec v Svetinjah.

Kotiček gospoda Doropoljskega.

Cenjeni gospod!

Bra! sem v „Zvončku“, da bi radi zvedeli od otrok, kako se kaj imamo. Izpolnujem Vam tedaj Vašo željo. — Doma sem v Makolah, stara sem 9 let, obiskujem IV. razred. V šoli se učimo brati in računati do milijon; tudi se učimo zemljepisa, veronauka, jezikoslovnih vaj itd. V šolo hodim h gospodu Srečku Mahorju. Jaz sem hčerka nadučiteljeva. Časih se igram milin, tombolo itd. Najrajša občujem s svojo součenko Lojziko. Ko bom velika, se bom šla učiti za učiteljico. V posojilnici imam 100 kron. Na Miklavžev večer je prišel Miklavž in parkelj. Prinesel mi je fig, rožičev, suhega sadja, orehov, 5 peres itd. Na Božič smo imeli lepo drevesce in jaslice. Na predvečer sv. Treh kraljev smo igrali sv. Tri kralje. Lansko leto smo učenci in učenke predstavljali igro „Potepal se je.“ — Prosim, pošljite nam kako lepo gledališko igro za otroke. Igro prepisem in vrnem nepoškodovano.

S spoštovanjem in poklonom:

Jelisava Šamperlova.

Makole, 12. januarja 1907.

Odgovor:

Ljuba Jelisava!

Tvoje pismo je precej dolgo, pa si tudi lepo pisala. — Seveda, če hodiš h g. Mahorju v šolo, se pri njem lahko mnogo naučiš, tudi ruščine itd. — Pa naj še Tvoja prijateljica Lojzika piše, da bom videl, katera ima lepo pisavo. — To je prav lepo, da uprizarite večkrat kako gledališko igro; na odru se marsikaj naučite za življenje. — Tvojo prošnjo za lepo gledališko igro izročam uredništvu „Zvončka“ in ne dvomim, da „Zvonček“ v kratkem ustreže Tvoji želji. — Le piši mi še!

Spoštovani gospod!

Bra! sem v „Zvončku“, da bi Vam pisal, zato Vam pišem. Doma sem v Makolah, star 8 let, hodim v šolo v 3. razred in stanujem v šoli, ker sem nadučiteljev sin. Uči me

gdč. Roza Miklavčeva. Godi se mi dobro. Računimo do 1000, čitamo, pišemo spise itd. Rad se vozim s sanmi in se rad drsam. Najrajši občujem z Brumčevim Francetom, a postal bi rad oficir. V posojilnici imam 100 K. Imam tudi dve sestrici: Jelico in Ljubico. Jelica je stara 9 let, Ljubica pa 5 let in pol.

Lepo se klanjam in poljubljam roko.

Ciril Šamperl.

Makole, 12. prosinca 1907.

Odgovor:

Ljubi Cirilček!

Dobro si jo pogodil. Če pojde tako naprej, ne boš samo oficir, ampak tudi filozof. Le vprašaj očeta, kdo je to. Veliko se imaš res učiti, vendar po šoli Ti tembolj ugaja drsanje itd. — Pa kje sta dobila toliko denarja Ti in pa Jelisava? Prihodnjič mi pa piši, kaj veš o svojem patronu!

*

Blagorodni gospod Doropoljski!

Najprej Vam moram povedati, da bi bila jako rada neko učiteljica. Sedaj sem namreč v V. razredu na osemrazredni šoli pri Sv. Jakubu v Ljubljani. Dosedaj sem vedno mislila, da bo treba še tri leta hoditi v šolo, preden bi mogla iti na pripravnico. Sedaj mi je pa moj sorodnik povedal, da grem lahko — ker bom dovolj stara — že drugo leto po končanem VI. razredu delat izkušnjo za sprejem na pripravnico. To sem vesela! Če je res, ne vem! Prosim Vas, cenjeni gospod Doropoljski, odgovora v prihodnji števil. „Zvončka“. Jako Vam bom hvaležna! „Zvonček“ dobivam v šoli na posodo.

Srčen pozdrav!

Vam vdana Angela Peganova.

Odgovor:

Ljuba Angela!

Učiteljski stan je lep stan. Zahteva pa mnogo napora in zatajevanja. Zato si dobro premisli, preden se odločiš. Ako si dovolj stara — t. j. 15 let — greš tudi lahko iz VI. razreda delat sprejemni izpit. Toda temeljito moraš predelati vse gradivo, ki ga zahtevajo v VIII. razredu ljudske šole, oziroma v III. letu meščanske šole. Sprejemni izpiti so strogi! Neprilika pa je tudi to, ker se oglasi k izpitu navadno toliko deklic, da je res treba izbirati med najboljšimi najboljšimi. Sicer ti pa želim mnogo uspeha!

*

Mnogo odgovorov je moralo zaradi tesnega prostora izostati tudi danes. Vsi pridejo polagoma na vrsto. Prosimo kratkih poročil, jedrnatih dopisov!

Razpis častnih nagrad.

Vsled sklepa občinskega sveta ljubljanskega z dne 3. t. m. razpisuje mestni magistrat za Jana Lega mladinsko knjižnico dvoje častnih nagrad v znesku 300 K in 200 K najboljšima mladinskim spisoma, namenjenima kot primerno čtivo ljudskošolski mladini 10 do 14 let. Spisy bodi spisoma zajeta iz domačega življenja. Priporočeno je tudi veselo in živahno, brez sentimentalnih, dandaneš le preobčutajnih primesij. Vsak rokopis ima obsegati približno pet tiskovnih pol male osmerke.

Za natečanje se določa rok 31. dne decembra t. l. Pisatelji, ki se mislijo za katero omenjenih nagrad potezati, naj adresujejo svoje z geslom nad vizitko v zaprti zavilki opremljene rokopise na predsedstvo mestnega magistrata, ki jih bo potem poslalo v oceno presojevališču, obstoječemu iz petorice pisateljev strokovnjakov.

Nehonprovan rokopisi vrnejo se pisateljem pod adreso gesla.

Poleg častne nagrade prejme pisatelj od založnika še pisateljsko nagrado.

Mestni magistrat ljubljanski, dne 23. aprila 1907.

Župan: Iv. Hribar s. r.

Naše upravništvu v Ljubljani, Rimska cesta šte. 7,
ima v zalogi:

„Zvonček“, III. letnik, nevezan 5 K, v navadni vezbi 5 K 70 h,
elegantno vezan 6 K 40 h.

„Zvonček“, IV. letnik, nevezan 5 K, v navadni vezbi 5 K 70 h,
elegantno vezan 6 K 40 h.

„Zvonček“, V. letnik, nevezan 5 K, v navadni vezbi 5 K 70 h,
elegantno vezan 6 K 40 h.

„Zvonček“, VI. letnik, nevezan 5 K, v navadni vezbi 5 K 70 h,
elegantno vezan 6 K 40 h.

„Zvonček“, VII. letnik, nevezan 5 K, v navadni vezbi 5 K 70 h,
elegantno vezan 6 K 40 h.

„Zvonček“, I. letnik, je pošel. Dobite samo še posamezne številke za skupno ceno 3 K.

„Zvonček“, II. letnik, je pošel. Dobite samo še posamezne številke za skupno ceno 3 K.

Ivan Soklič

v Ljubljani, Pod trančo štev. 2

svojo veliko in bogato zalogo
klobukov, slamniov,
čepic itd.

IV. BONAČ

„UČITELJSKA TISKARNA“
V LJUBLJANI ☐ GRADIŠČE ŠTEV. 4

Telefon štey. 118.

Poštnohranilnični račun št. 76.307

Enobarvni kakor tudi večbarvni tisk.
Litografija.

Delo točno, solidno in elegantno.

Селе змегле

Svoji k svojim!

